

FOTO: TIM LAMAN

De Blauwe Paradijsvogel moet zijn kostbare veren-tooi dikwijls met de dood bekopen. Lokale verenjagers roeien de populaties gaandeweg uit. Een simpel jachtverbod heeft weinig zin. De bevolking betrekken in het duurzaam gebruik van bos en vogels maakt des te meer kans.

Papoea Nieuw Guinea

De destructieve aantrekkingskracht van de Blauwe Paradijsvogel

Ornithologen beschouwen de Blauwe Paradijsvogel (*Paradisaea Rudolphi*) uit Papoea Nieuw Guinea als een van de mooiste en spectaculairste vogels ter wereld. Deze 'status' heeft de vogel te danken aan zijn uitzonderlijke paringsdans en de bijzonder fraaie veren van (voornamelijk) de mannetjes. Maar die veren vormen ook een groot gevaar voor het voortbestaan van de soort. Al vele eeuwen maakt de lokale bevolking jacht op de Blauwe Paradijsvogel om de veren te gebruiken als hoofddecoratie. Na de komst van de Europeanen enkele eeuwen

geleden nam de vraag naar paradijsvogelveren enorm toe, omdat de veren in Europa erg gewild waren voor de decoratie van vrouwenhoeden. De populaties van paradijsvogels kwamen hierdoor onder druk te staan. De koloniale autoriteiten besloten daarom de handel stop te zetten. Het gevaar van uitsterven bleek echter niet voorgoed geweken.

Volgens BirdLife International, wereldwijd de grootste non-gouvernementele organisatie voor vogelbescherming, wordt de Blauwe Paradijsvogel thans opnieuw bedreigd. Over de achterliggende factoren is tot op heden

erg weinig bekend. Als enthousiaste milieugeograaf en fanatieke vogelaar besloot ik in het kader van mijn masterscriptie onder begeleiding van Ton Dietz en Koen Kusters onderzoek te doen naar de relatie tussen jachtpraktijken in Papoea Nieuw Guinea en de mate waarin mensen markttoegang hebben.

Afgelegen

De Blauwe Paradijsvogel komt alleen voor in de afgelegen hooglanden van Papoea Nieuw Guinea. Daar bezocht ik tien clans van twee stammen, waaronder ook enkele op zeer afgelegen plekken. In een van de dorpen – een dag lopen van de bewoonde wereld – was nog nooit eerder een westerling geweest. Mijn bezoek veroorzaakte dan ook heel wat ophef onder de bewoners. Veel kinderen waren doodsbang en de ouderen totaal verbijsterd.

Uit de interviews met clanleden kwam naar voren dat de veren van de Blauwe Paradijsvogel van oudsher gebruikt worden om magische krachten op te wekken, maar die traditie raakt langzaam in onbruik. Steeds vaker dienen de veren als versiering van huizen en auto's, vooral in de minder afgelegen dorpen. Veruit de meeste veren worden verwerkt in hoofdtoeien die mensen dragen tijdens *singsings*, traditionele vieringen met dans, een tot vijf keer per jaar. De deelnemers toeien zich naar de tradities van hun stam met allerhande vogelveren, dierenvachten, wapens en

schmink. In de ene stam is een versiering met veren van de Blauwe Paradijsvogel een absolute vereiste, in de andere worden ze relatief weinig gedragen.

Bedreigingen

De Blauwe Paradijsvogel wordt uitsluitend bejaagd vanwege zijn veren (al wordt het weinige vlees wel opgegeten), voor eigen gebruik en voor de verkoop. Er is handel tussen de leden van eenzelfde clan, maar ook tussen leden van verschillende clans en stammen. Daarnaast is een vrij omvangrijke veerhandel met toeristen ontstaan. Toeristen betalen relatief veel, tot wel € 150, voor de veren van zeldzame paradijsvogels, hoewel de nationale wetgeving de handel verbiedt als deze niet bestemd is voor culturele doeleinden.

Er blijkt inderdaad een verband te bestaan tussen markttoegang en jachtdruk, al is dit niet eenduidig. Aan de ene kant leidt meer markttoegang tot meer toerisme, waardoor de handel in veren toeneemt. Aan de andere kant lijkt meer markttoegang de jachtdruk juist te verminderen omdat het belang van tradities zoals *singsings* in de minder afgelegen dorpen afneemt. Per saldo neemt de jachtdruk af.

Veel bewoners zijn bezorgd over de achteruitgang van de vogelpopulatie, vooral met het oog op de bijzondere veren. In verscheidene clans zijn daarom informele afspraken gemaakt die de jacht op de Blauwe Paradijsvogel, en soms ook andere paradijsvogelsoorten, verbieden of beperken. Deze hebben echter nau-

welijks effect. Als de afspraken al nagekomen worden, gaan clanleden de veren simpelweg bij een andere clan kopen, waar de jacht nog wel is toegestaan. Soms hebben jachtafspraken een religieuze achtergrond. Christelijke clanleden mogen de veren namelijk niet gebruiken vanwege een verbod op afgoderij. Het christendom lijkt hiermee de jachtdruk op de vogels te reduceren, ware het niet dat de veren dan weer massaal bij de kerstviering worden gebruikt.

Duurzame aanpak

Een wettelijk verbod op de jacht op de Blauwe Paradijsvogel lijkt weinig zinvol. Handhaving is vrijwel onmogelijk in de zeer afgelegen gebieden waar de jacht veelal plaatsvindt. Bovendien is de vogel van grote sociaal-culturele waarde voor veel inwoners. En dat trekt weer toeristen aan – een interessante bron van inkomsten. Verder bestaat het gevaar van substitutie: als mensen de Blauwe Paradijsvogel niet meer mogen bejagen, zullen ze de veren van andere vogelsoorten gaan gebruiken. Het inrichten van natuurreservaten is praktisch onmogelijk, omdat 97% van het land in handen is van de lokale gemeenschappen, die hiervan afhankelijk zijn voor hun voedsel en drinkwater.

Het is daarom zaak de bevolking te betrekken bij de oplossing. De clans moeten de voordelen van bescherming inzien en weten hoe ze op een duurzame manier kunnen omgaan met de vogel. Zo zijn er manieren om de veren langer te bewaren waardoor minder

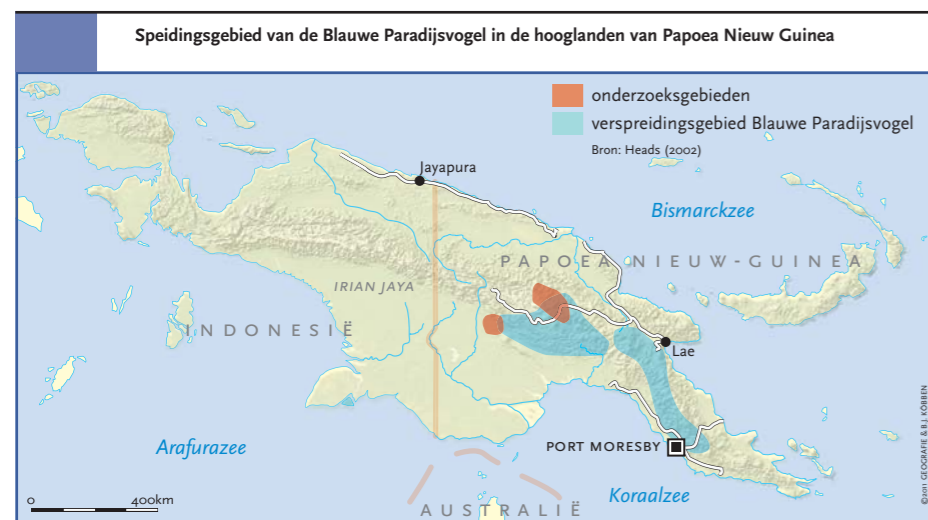
Herta Macht-scriptieprijs

Dit artikel is gebaseerd op de scriptie *Destructive Attraction. Blue Birds of Paradise and local inhabitants: an equilibrium?*, waarvoor Michiel van den Bergh, oud-student sociale geografie aan de Universiteit van Amsterdam, op 17 juni 2010 de Herta Macht-scriptieprijs 2010 ontving. Sinds 2006 reikt de faculteit ruimtelijke wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen deze prijs jaarlijks uit aan jong talent in de ruimtelijke wetenschappen. Het doel van de prijs is het bevorderen van culturele aspecten in en maatschappelijke relevantie van de ruimtelijke wetenschappen. De deadline voor het inleveren van scripties voor het komende jaar is 22 maart 2011.

Meer informatie: www.rug.nl/frw/onderwijs/scriptieprijs/index

Lid van de Tikibi-clan met veren van de Blauwe Paradijsvogel.

Michiel van den Bergh met enkele leden van de Tikibi-clan in de Southern Highlands Province. Ze zijn westers gekleed. Hoofdtoeien zoals de oude man op de rechterfoto draagt, gebruiken ze alleen nog tijdens traditionele feesten.

vogels gedood hoeven worden. Daarnaast is duurzaam gebruik van het bos van vitaal belang voor zowel de vogel als de mensen om te kunnen voorzien in hun levensonderhoud.

Een flinke minderheid van de respondenten geniet ervan de vogels te zien en te horen. Ook zijn velen trots dat de paradijsvogel – het nationale symbool van Papoea Nieuw Guinea – voorkomt in hun clangebied. Deze houding, in combinatie met meer voorlichting over duurzaam gebruik van bos en vogel, zou wel eens de redding kunnen zijn voor de Blauwe Paradijsvogel in Papoea Nieuw Guinea. •